

PER BROOMÉ
ROLF OHLSSON

Ålderschocken – svar till Hofsten

Vi känner oss konfunderade inför Erland Hofstens recension av vår bok *Ålderschocken* (Hofsten [1988]). Han anför flera exempel på snabba och kraftiga förändringar i arbetsstyrkans demografiska sammansättning, vilket enligt honom inte fått några allvarliga följder. Han menar därför att inte heller "ålderschocken" borde få det framöver. Enligt vår mening förstärker hans exempel vår syn att demografiska faktorer är viktiga och att de får stora konsekvenser för den framtida samhällsutvecklingen. Otvetydigt fick kvinnornas inträde på arbetsmarknaden stora sociala och ekonomiska konsekvenser. Hur "allvarliga" dessa konsekvenser sedan var kan ju alltid diskuteras. Den regionala obalans som den demografiska utvecklingen resulterat i har inte heller gått förbi obemärkt. De framtida demografiska förändringarna kommer dessutom sannolikt att förstärka den regionala obalansen ännu mer.

Särskilt konfunderade blir vi, när Erland Hofsten tar in det historiska perspektivet och sedan riktar något oklar kritik på basis av detta mot vår analys. Som Erland Hofsten själv påpekar, påverkade 1800-talets "20-talister" samhällsutvecklingen i en mängd avseenden. Vi kan inte förstå annat än att detta klart stödjer den diskussion vi för i *Ålderschocken*. Vi vill i detta sammanhang också påpeka att Rolf Ohlsson förhållandevis utförligt behandlat 1800-talets "20-talister" i en nyligen publicerad artikel i *Ekonomisk Debatt* betitlad "Ekonomiska aspekter på generationsstorleken" (Ohlsson [1988]).

Vi blir ännu mer konfunderade när Erland Hofsten påstår att vi i *Ålderschocken*

inte skulle ha diskuterat såväl "negativa" som "positiva" följder av den kraftiga uppgången i antalet 55–59-åringar. Men vi diskuterar ju detta uttryckligen på flera ställen i boken. De negativa följderna diskuteras främst i kapitel 5 ("Banken"), där vi pekar på att om inga åtgärder vidtas finns en risk att "skuggstrukturer" uppstår, samt i kapitel 6 ("Socialförvaltningen"), där vi diskuterar organisationer som av ekonomiska skäl inte kan bilda "skuggstrukturer" och som bl.a. därigenom tvingas till organisationsförändringar och att gora sig av med äldre arbetskraft. De positiva följderna tar vi framförallt upp i de tre kapitel som behandlar åtgärder.

Vi blir också konfunderade över Erland Hofstens påstående att nedgången i åldersgruppen 20–24 år fram till år 2005 inte är mer anmärkningsvärd än den nedgång vi haft under hela 1900-talet med undantag för 40-talet. Detta är inte riktigt, eller också förstår vi inte vad Erland Hofsten menar. Den enda motsvarigheten till den aktuella nedgången i ungdomskullarna är den som skedde på 1940- och 1950-talen som resultat av födelse-nedgången under 1920- och 1930-talen. Vi vill i detta sammanhang poängtera tre saker.

För det första kan man konstatera att nedgången i antalet ungdomar på 1940- och 1950-talen var förknippade med utomordentligt gynnsamma löne- och arbetsmarknadsvillkor och goda karriärmöjligheter för de yngre.

För det andra innebär den nu aktuella nedgången att antalet ungdomar – i förhållande till arbetsstyrkans storlek – kommer ner till en lägre nivå än någonsin tidigare i historien. År 1950 utgjorde 20–24-åringarna ca 15 procent av den dåvarande arbetsstyrkan, medan motsvarande relation vid sekelskiftet sannolikt kommer att vara ca 10 procent.

För det tredje går det inte att bortse ifrån "ålderschocken", dvs att nedgången

Docent ROLF OHLSSON är verksam vid Ekonomisk-historiska institutet, Lunds universitet och fil mag PER BROOMÉ vid AB Arbetskon-sulter i Stockholm.

i antalet ungdomar sker *samtidigt* som antalet i övre medelåldern i arbetsstyrkan kommer att öka drastiskt. Även detta är något unikt.

Slutligen är vi inte konfunderade utan helt övertygade om att Erland Hofstens kritik bygger på en klar missuppfattning när det gäller vårt resonemang i vilken mån den aktuella nedgången i ungdomskullarna kan ersättas med invandrare. Vi menar att invandring knappast kan kompensera mer än marginellt för nedgången i antalet ungdomar och vi anför flera skäl till detta.

För det första kommer ungdomskohorterna med några få undantag, att minska i alla industrialiserade länder, fram till sekelskiftet. I flera fall är nedgången ännu kraftigare än i Sverige (Danmark, Västtyskland, USA, Frankrike m fl).

För det andra kommer det i framtiden främst att vara tjänstesektorn som expanderar. Den relativa bristen på ungdomsarbetskraft kan därför knappast lösas som på 60-talet, då man importerade okvalificerad arbetskraft till industrin. Den pågående strukturomvandlingen inom näringslivet innebär i stället att man främst efterfrågar en flexibel och mångkompetent arbetskraft.

I sammanhanget ger vi också ett rent räkneexempel för att visa att det skulle krävas en enorm invandring för att kompensera för nedgången i antalet ungdö-

mar. Men observera att vi i räkneexemplet gjort antagandet att *inhemska 20-24-åringar* ska ersättas med *20-24-åriga invandrare*, detta eftersom vi varit intresserade av den specifika situation som kommer att gälla på ungdomarnas arbetsmarknad.

Om man då vidare gör antagandena att de framtida invandrarernas ålderssammansättning blir likartad med den nuvarande samt att återutvandringen i förhållande till bruttoinvandringen förblir densamma som under den senaste tioårsperioden får man genom att använda vedertagen demografisk teknik fram följande resultat. Det skulle behövas en total bruttoinvandring på 350 000-400 000 per år för att det totala antalet 20-24-åringar varje år fram till år 2005 skall ligga kvar oförändrat på 1986 års nivå.

Detta må tyckas uppseendeväckande och "uppåt väggarna fel", men så är inte fallet. Vi är inte heller de första att uppmärksamma det faktum att det krävs en mycket stor invandring för att kompensera för förändringar i den inhemska befolkningens åldersstruktur.

Referenser

- Hofsten, E, [1988], "Ålderschocken?" *Ekonomisk Debatt*, Årg 16, Nr 8.
Ohlsson, R, [1988], "Ekonomiska aspekter på generationsstorleken". *Ekonomisk Debatt*, Årg 16, Nr 7.